C/2025/766

11.2.2025

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru

Podpora větší strategické autonomie prostřednictvím politiky v jednotlivých průmyslových odvětvích

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(C/2025/766)

Zpravodaj: **Alain COHEUR**

Spoluzpravodaj: **Antonello PEZZINI**

Poradce	Giannino BERNABEI (pro spoluzpravodaje, kategorie 1)
Rozhodnutí plenárního shromáždění	18. 1. 2024
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny
Přijato v CCMI	5. 11. 2024
Přijato na plenárním zasedání	4. 12. 2024
Plenární zasedání č.	592
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	189/3/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) již ve svých předchozích stanoviscích upozornil na to, že v jednotlivých průmyslových odvětvích – byť značně odlišných – existují stejná rizika. Mnohdy tedy může být zapotřebí zavést totožná opatření, která však musí být cílená. EHSV naléhavě žádá Evropskou komisi, aby v rámci průmyslové politiky opětovně začala vypracovávat analýzy a výhledy pro jednotlivá odvětví v podobě prognóz. Cílem je zaručit, aby si tato odvětví mohla znovu vybudovat své konkurenční postavení na celosvětové úrovni.

1.2 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby neprodleně přijala cílená opatření na podporu různých strategických odvětví – jde například o chemický průmysl a související odvětví, kovodělný průmysl a kybernetickou bezpečnost.

1.3 EHSV se domnívá, že v rámci jednotného trhu je nutné nejenom zajistit větší autonomii vzhledem k závislosti na vnějších aktérech v dodavatelských, procesních a výrobních řetězcích, ale také pobídnout 450 milionů spotřebitelů v EU k tomu, aby kupovali evropské výrobky, a stanovit za tímto účelem normy v oblasti udržitelnosti, oběhovosti a uhlíkové stopy, čímž by se ještě více posílila legitimita jednotného trhu.

1.4 EHSV je toho názoru, že má-li se zamezit propadu průmyslu, musí mít podniky k dispozici bankovní instituce, které budou podporovat průmyslovou politiku s pevnou základnou v našich regionech, a dále pak stále kvalifikovanější pracovníky a také akademická centra, jež se budou podílet na zavádění inovací a výzkumu v zájmu vytvoření pracovních míst odpovídajících budoucím potřebám.

1.5 V souvislosti s chemickým průmyslem EHSV zdůrazňuje, že je nutné posílit partnerství s cílem podnítit inovace a investice, přemístit chemický průmysl zpět do Evropy a stejně tak i centra, v nichž se o něm rozhoduje, dále pak stanovit jednotné kvalitativní normy v oblasti tříděného a předupraveného plastového odpadu a vytvořit jednotný a otevřený sekundární trh, aby byl zaručen nepřetržitý přísun plastového odpadu potřebného pro fungování závodů provádějících chemickou recyklaci.

1.6 Co se týče kybernetické bezpečnosti, doporučuje EHSV, aby byl s ohledem na existující hrozby prováděn přísnější a soustavný dohled a aby byly vypracovány programy preventivní technické podpory, jichž budou moci využívat všechny podniky.

1.7 EHSV se domnívá, že nesmí dojít k dalšímu propadu kovodělného průmyslu, poněvadž by to mohlo vážně ohrozit naši strategickou autonomii, všechna naše průmyslová odvětví (například železniční, jaderný, námořní, kosmický, automobilový a obranný průmysl), a tudíž i budoucnost našeho průmyslu. Evropa nyní více než kdy dříve potřebuje průmyslovou dohodu, která by podpořila její Zelenou dohodu a její akční plán pro oběhové hospodářství. Dále pak musí posílit průmyslová partnerství v kovodělném průmyslu prostřednictvím významných projektů společného zájmu a reindustrializovat řadu bývalých průmyslových regionů s cílem opětovně v nich vytvořit kvalitní lokální pracovní místa.

2. **Obecné připomínky**

2.1 Evropa si tváří v tvář nepřetržitým krizím uvědomila, že musí podniknout kroky k odstranění své strategické závislosti a svých strukturálních nedostatků. Ke strategické autonomii bude možné dospět jedině tehdy, setrvají-li základní a strategická průmyslová odvětví (včetně těch s enormní spotřebou energie a vody) v Evropě a budou-li v ní investovat.

2.2 Z ekonomického a operačního hlediska je nezbytné reagovat na nespolehlivost globalizovaných sítí a lépe zabezpečit dodavatelské řetězce. V důsledku zhoršení geopolitické a bezpečnostní situace a opatření, která přijaly některé třetí země, získaly tyto země u některých surovin téměř monopolní postavení. Přičinilo se o to i rozsáhlé dotování produkce, které narušilo obchod a vyvolalo nekalou hospodářskou soutěž.

2.3 Spotřebitelé dnes kladou ještě větší důraz na zdravé, udržitelné a místní výrobky, které splňují striktnější požadavky, co se týče krátkých dodavatelských řetězců a sledovatelnosti. Tato skutečnost je tedy dalším argumentem hovořícím pro to, aby se výroba přesunula zpět do Evropy. Naše průmyslová odvětví hrají stěžejní roli v rámci transformace hospodářství.

2.4 Cílem tohoto stanoviska je upozornit na významný přínos některých odvětví z hlediska dosažení strategické autonomie a prozkoumat, jak je v tom může podpořit politika pro tato průmyslová odvětví. Pro naši autonomii má zásadní význam řada odvětví. EHSV se rozhodl doplnit svou vizi, kterou popsal ve svém předchozím stanovisku Na cestě k odolnější, konkurenceschopnější a udržitelnější Evropě ([1]), a zaměřit se v tomto novém stanovisku na chemický průmysl, kybernetickou bezpečnost a kovodělný průmysl, a to s přihlédnutím ke globálnímu přístupu, který byl formulován ve Versailles a v Granadě a opětovně posouzen v kontextu Antverpského prohlášení ze dne 4. března 2024 ([2]).

2.5 Je třeba vypracovat průmyslový akční plán, na jehož základě bude možné překoncipovat naše strategie pro jednotlivá průmyslová odvětví, aby bylo možné vypořádat se všemi transformacemi a výzvami, kterým tato odvětví čelí. Z pohledu našich průmyslových odvětví je naprosto nezbytné:

— zabezpečit přístup ke kritickým surovinám ([3]),

— řídit podniky efektivním způsobem, co se týče emisí uhlíku a vodních zdrojů ([4]), s cílem zohlednit provázanost mezi energií, vodou a kritickými surovinami,

— využít pokrok v souvislosti s digitalizací ([5]),

— mít k dispozici potřebné finanční zdroje,

— a zajistit kvalifikované pracovníky a programy v oblasti dalšího odborného vzdělávání a změny kvalifikace, přičemž je třeba věnovat zcela zvláštní pozornost malým a středním podnikům a mj. zavést plán zaměřený na lidský a sociální rozměr ([6]).

([1]) Úř. věst. C, C/2024/4062, 12.7.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/4062/oj.
([2]) https://cms.antwerp-declaration.eu/uploads/declaration.pdf.
([3]) Úř. věst. C 349, 29.9.2023, s. 142.
([4]) Úř. věst. C, C/2024/4062, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4062/oj, a stanovisko EHSV Úř. věst. C, C/2024/4659, 9.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4659/oj.
([5]) Úř. věst. C, C/2024/4062, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4062/oj.
([6]) Úř. věst. C, C/2024/4659, 9.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4659/oj.

2.6 Aby si podniky mohly udržet konkurenceschopnost, ačkoli nemají vždy stejné podmínky jako jejich konkurenti, bude třeba dodat nový impuls jednotnému trhu, jak navrhli Enrico Letta a Mario Draghi ve svých zprávách. Dále bude třeba podporovat špičkový výzkum a inovace, například v odvětví umělé inteligence, kvantových technologií, biotechnologií, pokročilých materiálů a technologií pro nulové čisté emise, zlepšit dodavatelské a přepravní řetězce a usnadnit přístup k úvěrům.

2.7 Nutnost vypořádat se s těmito nesmírně náročnými úkoly vyvstala v okamžiku, kdy podniky čelí nejvýraznějšímu zpomalení ekonomiky za posledních deset let, které je spojeno s poklesem poptávky, nárůstem výrobních nákladů a přesunem investic do jiných částí světa. Je tedy o to naléhavější zajistit podnikům jasnost a předvídatelnost a docílit toho, aby důvěřovaly Unii a jejím politikám pro jednotlivá průmyslová odvětví.

2.8 Naše podniky – včetně těch, jež působí ve strategických odvětvích – by se v této souvislosti mohly ocitnout v konkurenčně znevýhodněné situaci, poněvadž jsou napřed v provádění opatření na ochranu klimatu a musí plnit přísnější environmentální normy než jiní globální aktéři. Tuto situaci by bylo možné napravit prostřednictvím politických opatření, která by mohla pomoci snížit riziko úniku uhlíku a zároveň se propracovat k prvenství v oblasti průmyslových technologií. Tímto způsobem by se zajistilo, aby průmysl opět mohl fungovat ve stejných podmínkách jako jeho konkurenti.

2.9 Přechod na udržitelnou ekonomiku Evropské unii skýtá příležitost zaujmout vedoucí postavení v nových odvětvích čistých technologií a zároveň je také podnětem k modernizaci jejího průmyslu. Nabízejí se dvě možné cesty – první z nich je usilovat o dosažení primátu v oblasti technologií zaměřených na obnovitelné zdroje energie, jež jsou úsporné z hlediska spotřeby vody. Další možností pak je posílit oběhový charakter hospodářství.

3. **Odolnost a konkurenceschopnost průmyslových odvětví**

3.1 Průmyslová odvětví stojí před těmito zásadními úkoly:

— musí přizpůsobit svou kapacitu, aby byla schopna se vypořádat s novými požadavky danými hospodářskou soutěží, a prokázat větší odolnost,

— musí absorbovat otřesy a pružně reagovat na měnící se požadavky trhu,

— musí se v rámci své celkové strategie oprostit od pouhého uplatňování kritéria nákladů, aby tak mohla náležitě zohledňovat aspekty týkající se poskytování služeb a kvality, ochrany životního prostředí a zachování lidských zdrojů (kvalitních pracovních míst),

— musí zlepšit své výsledky, co se týče spotřeby energie a využívání materiálů, a zároveň si vybudovat co nejlepší konkurenční pozici na světových trzích,

— musí soustavně investovat značné množství prostředků do technologických inovací,

— a musí získat snazší přístup k rizikovému kapitálu na evropské a vnitrostátní úrovni.

3.2 Za tímto účelem musí mít podniky k dispozici bankovní instituce, které budou podporovat evropskou průmyslovou politiku. Stěžejní význam bude mít financování ze strany soukromého sektoru a bank. Na zajišťování finančních prostředků se bude muset i nadále výrazně podílet také veřejný sektor, i když jsou rozpočtové možnosti kvůli vysokému zadlužení a inflaci omezené. Bude však rovněž nutné využít zdroje soukromého sektoru a popřípadě nasměrovat úspory domácností do finančních aktiv, která přinášejí větší zisk.

3.3 Je třeba se zaměřit na Nástroj pro oživení a odolnost a strukturální a regionální fondy s cílem co nejdříve v Evropě vybudovat a rozšířit špičkovou infrastrukturu v oblasti energetiky, digitálních technologií, zachycování, využití a ukládání uhlíku a recyklace, jelikož jde o významné projekty společného evropského zájmu. Je nutné snížit kongesci v přeshraniční dopravě, rozvinout transevropské sítě a odstranit překážky, které brání vydávání povolení k realizaci projektů průmyslové transformace.

3.4 V souvislosti s probíhajícími změnami bude rovněž zapotřebí velkého počtu stále kvalifikovanějších pracovníků. EU se však potýká s nedostatkem kvalifikované pracovní síly v oblasti obnovitelných zdrojů energie a digitalizace energetiky, pracovníci mají v některých případech jen malý zájem o mobilitu a zaměstnavatelé čelí silné konkurenci ze strany souvisejících odvětví. Tento nedostatek by se měl podle odhadů prohlubovat, a to jak mezi řadovými, tak i vedoucími pracovníky. Zároveň vyvstávají v souvislosti s rozvojem umělé inteligence příležitosti a výzvy, které je zatím těžké posoudit. Umělá inteligence totiž dokáže překonat člověka při shromažďování a analýze údajů, a dokonce i projektování. Jedná se o novou průmyslovou revoluci, která vyžaduje nový kulturní rámec a nové dovednosti, jež jsou nezbytné pro nová, vysoce kvalifikovaná pracovní místa.

3.5 Je třeba shromáždit informace ohledně potřeb jednotlivých odvětví s cílem udělat si celkovou představu o potřebných kvalifikacích a zohlednit při tom inverzi věkové pyramidy a také počet pracovníků vstupujících na trh práce a počet těch, kteří jej opouštějí.

3.6 Evropská komise musí v této souvislosti vypracovat spolehlivé studie. Bude-li to zapotřebí, pak by mohla být v zájmu úspěšné realizace těchto transformací zavedena sociální opatření, která by pomohla optimálně provést pozitivní změny a v maximální míře omezit negativní dopady na společnost. Zároveň je třeba rozvíjet centra excelence, aby tak byla k dispozici kvalifikovaná pracovní síla.

3.7 Intenzivnější celosvětová hospodářská soutěž, kterou vyvolal nástup nových ekonomik, skýtá příležitost k ještě většímu využití potenciálu jednotného trhu EU, inteligentní specializace, širší konektivity a rozsáhlejších globálních hodnotových řetězců. Je s ní však spojeno také rostoucí riziko, že bude hospodářská závislost využívána ke geopolitickým účelům a na mezinárodní úrovni vzniknou extrémně silné monopoly.

3.8 Z tohoto důvodu je nezbytné zvýšit odolnost strategických hospodářských aktiv EU a zaručit v tomto směru ochranu práv duševního vlastnictví a kritické infrastruktury, aby se nemohla dostat pod vnější kontrolu a aby se obnovila rovnováha hospodářské moci, a to s cílem opětovně si zajistit stabilní a bezpečné dodavatelské řetězce. EU musí posílit svou schopnost definovat společné hospodářské cíle a jednat nezávisle.

3.9 Bude zcela zásadní vyvinout koordinované diplomatické úsilí, aby se do snah o přechod na udržitelnou ekonomiku zapojily všechny části světa. Evropské unii se nabízí skvělá možnost prosadit si a udržet přední postavení v rámci diplomatické činnosti v oblasti klimatu, pokud bude schopna i nadále pohánět vpřed udržitelnou transformaci a podporovat globální kroky k odpovědnému uskutečnění změn.

4. **Chemický průmysl a zdravotnické výrobky**

4.1 Chemický průmysl je jedním z odvětví, která mají stěžejní význam z hlediska strategické autonomie. Patří však také k odvětvím, jež jsou nejvíce zasažena propadem v důsledku zpomalení světové ekonomiky, úbytku místních odbytišť a poklesu konkurenceschopnosti způsobeného vyššími cenami energie a surovin v Evropě. Na tuto situaci dokázaly reagovat pouze ty části chemického průmyslu, které mají spojitost se zdravotnictvím a zejména s farmaceutickou výrobou.

4.2 Evropský chemický průmysl musí jít cestou klimatické neutrality, neboť hraje klíčovou roli v realizaci změn v řadě průmyslových odvětví. EU musí zajistit trvalou vyváženost mezi svými cíli v oblasti životního prostředí a konkurenceschopnosti. Musí při tom dbát na to, aby byly její právní předpisy týkající se chemických výrobků účinné a podporovaly inovace a aby její přístup vycházel z rizik a nespočíval v rozsáhlém zakazování výrobků. V této souvislosti je popřípadě zapotřebí využít mechanismus tzv. regulačních pískovišť.

4.3 V současné době není dostatečně rozvinutá chemická recyklace, což je dáno absencí odpovídajícího legislativního rámce. Je třeba využít veškerý potenciál chemické recyklace zavedením opatření na podporu inovací a vytvořením rovných podmínek a také prostřednictvím řetězců recyklace a jasných postupů pro využití upotřebených plastů, které by v opačném případě byly vyvezeny jinam, spáleny nebo by skončily na skládce či přišly nazmar.

4.4 Je nutné stanovit předpisy EU, které by podpořily chemickou recyklaci jakožto řešení doplňující recyklaci mechanickou, a to s cílem přilákat investice do těchto technologií a přispět k dosažení cílů EU týkajících se obsahu recyklovaného materiálu. Podstatný význam má metoda hmotnostní bilance, která zahrnuje postupné kroky a umožňuje nahradit určité procento (neobnovitelných) fosilních paliv produkty ze zdrojů oběhového charakteru.

4.5 Aby bylo možné zintenzivnit a všeobecně zavést chemickou recyklaci, je třeba uplatnit tyto stěžejní zásady:

— posílit partnerskou spolupráci s cílem podnítit inovace a investice, jako příklad může posloužit Aliance pro plasty v oběhovém hospodářství,

— přemístit chemický průmysl zpět do Evropy a stejně tak i centra, v nichž se o něm rozhoduje,

— stanovit jednotné normy s cílem zajistit v souvislosti s hmotnostní bilancí transparentní přístup, včetně kvalitativních norem v oblasti tříděného a předupraveného plastového odpadu, a používat při tom analýzy životního cyklu k měření dopadů na životní prostředí,

— vytvořit jednotný a otevřený sekundární trh, aby byl zaručen nepřetržitý přísun plastového odpadu potřebného pro fungování závodů provádějících chemickou recyklaci.

4.6 Pokud jde o výrobky související se zdravotnictvím, hrají v chemickém průmyslu důležitou roli biotechnologie a biovýroba, které skýtají četné možnosti k vývoji udržitelných výrobků s mimořádně dobrými vlastnostmi a zároveň přispívají k posílení strategické autonomie ([7]).

4.7 Je třeba podpořit odvětví zdravotnictví a farmaceutické výroby, například prostřednictvím ambiciózního aktu o kriticky důležitých léčivých přípravcích, aby bylo možné snížit závislost Evropy a posílit naši svrchovanost, odolnost a schopnost inovovat a vyrábět ([8]).

5. **Odvětví kybernetické bezpečnosti**

5.1 Průmyslový internet věcí je důležitým prvkem čtvrté průmyslové revoluce („průmysl 4.0“), který zahrnuje řadu koncepcí a technologií, jako je například umělá inteligence, cloud computing či rozšířená realita. Není však dostatečně chráněn a je obtížné jej podrobit kontrole.

5.2 V digitální oblasti bylo – vedle prioritního stanovení norem v oblasti informačních a komunikačních technologií pro jednotný digitální trh – v Digitální strategii EU, ve strategii pro data a v evropském nařízení o umělé inteligenci uznáno, že je důležité přijmout normy pro technologie nové generace, a byla tudíž zavedena strategie v oblasti normalizace.

5.3 Některé aplikace umělé inteligence mohou ohrozit práva občanů a demokracii – jde například o systémy biometrické kategorizace používající citlivé atributy, necílené získávání zobrazení obličeje z internetu nebo ze záznamů CCTV za účelem vytvoření databází sloužících k rozpoznávání obličeje, rozpoznávání emocí na pracovišti a ve vzdělávacích institucích, hodnocení sociálního kreditu nebo systémy umělé inteligence ovlivňující lidské chování. Všechny tyto aspekty vyžadují přísnější a soustavný dohled.

5.4 EU se v oblasti kybernetické bezpečnosti potýká se stále většími riziky a komplexními hrozbami. Je třeba odstranit stávající roztříštěnost a podpořit výraznější spolupráci mezi členskými státy. Za tímto účelem je nezbytné posílit koordinaci a zajistit, aby členské státy sdílely informace o útocích, jejichž terčem se staly, i když se jedná o informace, které mají z hlediska národní bezpečnosti citlivý charakter.

5.5 Členské státy musí neustále posuzovat rizika, co se týče evropských komunikačních infrastruktur a sítí. Je třeba identifikovat nejrůznější hrozby, které se mohou dotknout komunikačních sítí a infrastruktury, jako je například malware typu wiper, ransomware, útoky prostřednictvím dodavatelského řetězce, fyzické útoky, sabotáže atd.

5.6 Skutečnost, že kybernetický prostor prochází permanentně změnami a panuje v něm anonymita a neexistují hranice, přináší z hlediska fungování informační společnosti možnosti, ale také rizika, a to jak na individuální a státní úrovni, tak na úrovni nadnárodní. Malé a střední podniky se v oblasti kybernetické bezpečnosti potýkají se závažnými riziky a kybernetické útoky pro ně mnohdy mají fatální důsledky. Bylo by tedy vhodné zavést programy preventivní technické podpory, jichž budou moci využívat všechny podniky.

([7]) Úř. věst. C, C/2024/6026, 23.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6026/oj.
([8]) Úř. věst. C, C/2024/1568, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1568/oj, a Úř. věst. C, C/2024/3387, 31.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3387/oj.

6. **Kovodělný průmysl**

6.1 Kovodělný průmysl má mimořádný význam, který však není vnímán v plné šíři. Toto odvětví se totiž nezabývá jen zpracováním oceli – vyrábí se v něm také speciální slitiny pro odvětví letectví, elektroniky a stavebnictví, pro automobilový průmysl, vysokorychlostní vlaky a pro jaderný průmysl, a dále pak předměty každodenní potřeby (hliníkové plechovky, notebooky atd.).

6.2 Je třeba poukázat na to, že o ocelářském odvětví se již v mnoha případech nerozhoduje na evropské půdě, nýbrž například v Indii. Špičkový výzkum je však i nadále pevně zakotven v Evropě. Centra, v nichž jsou přijímána rozhodnutí a v nichž probíhá výroba a výzkum, jsou tedy zeměpisně i koncepčně vzdálena, což v kovodělném průmyslu mnohdy vede ke ztrátě dovedností.

6.3 Tato situace má rozsáhlý řetězový účinek – slábne akademická činnost z důvodu vyškrtnutí metalurgie ze studijních programů, zhoršuje se výuka, klesá zájem o průmyslové obory, je málo mladých výzkumných pracovníků a inženýrů, ubývá pracovních míst, snižují se platy, práce v tomto oboru ztrácí na atraktivitě a toto odvětví prochází krizí, zatímco přetrvávají a dokonce výrazně sílí související potřeby.

6.4 EHSV se domnívá, že nesmí dojít k dalšímu propadu kovodělného průmyslu, poněvadž by to mohlo vážně ohrozit naši strategickou autonomii, všechna naše průmyslová odvětví (například železniční, jaderný, námořní, kosmický, automobilový a obranný průmysl), a tudíž i budoucnost našeho průmyslu.

6.5 EHSV konstatuje, že v nové průmyslové strategii z roku 2020 byly položeny základy pro průmyslovou politiku. O necelých pět let později se však stále vyskytuje řada problémů, které byly v této strategii identifikovány, a zatím ještě nebyla přijata strukturální opatření k jejich nápravě. Evropa nyní více než kdy dříve potřebuje průmyslovou dohodu, která by podpořila její Zelenou dohodu a její akční plán pro oběhové hospodářství. Dále pak musí posílit průmyslová partnerství v kovodělném průmyslu prostřednictvím významných projektů společného zájmu a reindustrializovat řadu bývalých průmyslových regionů s cílem opětovně v nich vytvořit kvalitní lokální pracovní místa.

6.6 Mimoto se v zájmu zajištění odbytišť pro evropská strategická odvětví jeví být nezbytné pobídnout 450 milionů spotřebitelů v EU k tomu, aby kupovali evropské výrobky, a stanovit za tímto účelem normy v oblasti udržitelnosti, oběhovosti a uhlíkové stopy, čímž by se ještě více posílila legitimita jednotného trhu.

V Bruselu dne 4. prosince 2024.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Oliver RÖPKE